

Posudek na diplomovou práci

Ondřej Matějovský
***Odras učení o sedmi svátostech v liturgickém díle
Tobiáše Závorky Lipenského***

Praha 2018

Evangelická teologická fakulta UK – Katedra církevních dějin
150 s. (131 s. vlastního textu, 7 obr. příloh)

Autor diplomové práce Bc. Ondřej Matějovský se badatelsky seznámil s osobou a dílem utrakvistického kněze Závorky již při psaní své bakalářské práce „*Liturgické texty Tobiáše Závorky Lipenského o manželství*“, kterou na výbornou obhájil na ETF UK již v roce 2013. Svému tématu však zůstal věrný i nadále, takže předkládaná diplomová práce „*Odras učení o sedmi svátostech v liturgickém díle Tobiáše Závorky Lipenského*“ nejenže rozšířila pramennou základnu pro další bádání a učinila tak ze Závorky (1553–1612) a jeho díla významnou badatelskou výzvu. Jeho práce však současně postihla základní rysy, které lze rozsáhlému Závorkovu liturgickému dílu připsat, stejně jako umožnila vhléd do konkrétních liturgických úkonů, úzce spjatých se dnes zatím jen spoře nahlíženou utrakvistickou liturgií 16. a počátku 17. století.

Autorova práce seznamuje čtenáře s tématem nejprve patričním vstupem (kap. 1 a 2), v němž rekapituluje Závorkovu biografii a doplňuje ji o nové poznatky, též sumarizuje dosavadní bádání a podrobně seznamuje i se Závorkovým literárním dílem, kdy v této pasáži autor opět předkládá kromě shrnutí známých faktů řadu poznatků nových. Poté autor přichází k vlastnímu jádru práce, jímž je „*transkripce a analýza liturgických úkonů, které odpovídají katolickým sedmi svátostem*“ (anotace na s. I), tj. křtu a biřmování, pokání a eucharistii, pomazání nemocných, kněžství a manželství. V závěru autor pak shrnuje celou předloženou práci, opakuje vstupní teze, že totiž hlavním úkolem zde byla „*transkripce Závorkových textů, analýza pramenů, popis struktury, specifik a důrazů jednotlivých bohoslužebných úkonů*“ (s. 130) a poukazuje k badatelským desiderátům, které se s tématem práce pojí, totiž ke studiu v práci zmíněných katechismů, *Kancionálu* z roku 1620 a *Modliteb církevních* (s. 131).

Při sepsání Závorkova životopisu autor částečně vycházel z dosavadní odborné literatury, většinou se však opřel o vlastní dřívější i současný výzkum. Především zde autor umožnil budoucím badatelům vyhnout se slepým uličkám při hledání Závorkových stop

v konkrétních lokalitách, současně však představil také stav archivních pramenů, jak se s nimi seznámil v přerovském a žďárském archivu. Za významný lze zde považovat především autorův objev inventáře majetku kostela v Doubravníku v *Knize různých smluv a porovnání*. Zásadním je zde pak konečné i potvrzení roku Závorkova úmrtí, kterým je tedy napříště již rok 1612.

Kapitulu věnovanou literárnímu dílu Závorky Lipenského otvírá autor přehledem literatury, tomuto moravskému knězi dosud věnované, ačkoli pomíjí např. nedávnou práci Jana Malury (*„Moravské kancionály v kontextu kulturních proudů předbělohorské epochy“* – vyd. 2004) a dokonce starší práce Bohumíra Indry (*„Neznámý hudební tisk Václava Závorky Lipenského z r. 1612“* – vyd. 1952) a Ludmily Brezanyové (*Das Kantional „Písně chval božských“ von Tobiáš Závorka Lipenský“* – vyd. 1972).

Poté autor přichází k vlastním spisům a nejprve představuje známé a podchycené, ač valně nevyužité prameny, tedy Závorkovy *Písně chval božských*, *Pravidlo služebnosti církevních* a *Zpívání pohřební*. K nim pak hypoteticky, ale zřejmě odůvodněně přiřazuje dosud neznámý nedatovaný katechismus, který našel v brněnské Moravské zemské knihovně a který obsahuje písně se silnou vazbou k Závorkově kancionálu. A k Závorkově činnosti rovněž přimyká i další, tentokrát datovaný katechismus z roku 1608, vzniklý evidentně v moravském prostředí.

Hlavním autorovým úkolem bylo zmapovat a výběrově edičně zpřístupnit pasáže díla Tobiáše Závorky, které se váží ke křesťanskému životu a životu církve, a lze je chápat jako odraz reformačně osvobozeného katolického pojetí sedmi svátostí. Autor proto pojímá v tomto smyslu texty věnované křtu. Zjišťují absenci textů k bířmování či konfirmaci, což lze vysvětlit propracovanou tematikou především ve zmíněných katechismových textech. Poté zpracovává v rozsáhlém oddíle témata spojená s eucharistií a jí předcházejícím pokáním i službou nemocným (pomazání nemocných). Následuje oddíl věnovaný kněžské instalaci v konkrétní farnosti (primice, missa nova). A závěrem agendě oddáváníí ke stavu manželskému.

Řečený oddíl je řízenou deskripcí shromážděného pramenného materiálu, jeho důsledným představením v daném rámci zásadních liturgických slavností. Možná by bylo lépe, jednotlivé úkony jinak uspořádat. Rozhodně by do budoucna bylo třeba takto sebraný a valně poprvé analyzovaný materiál srovnat s dalšími především moravskými liturgickými texty dané doby. Rovněž je nutné souhlasit s autorem, že další fází by byl i výzkum tehdejší církevní katechismové práce.

Kromě několika již uvedených poznámek k textu práce lze kritizovat práci především v rovině formální. Autor často špatně doplňuje interpunkci v transkribovaných textech (na mnoha místech). Nejen v edičních partiích, ale na mnoha místech jeho práce nalezneme rovněž překlepy (např. s. 14: „popovinně“; s. 14: „zdaru“ – „z daru“; s. 23: „z toho pošet“ – „z toho počet“; s. 29: „poze“ – „pouze“ aj.) a špatně napsaná velká a malá písmena (např. s. 5: „v Přerovském archivu“, „Doubravnické nemovitosti“; s. 12: „závorka“; s. 22: „od Otce tohoto“ – „od otce tohoto“; s. 24: „v trojici“ – „v Trojici“ aj.) Letopočty uvádí v podobě „1543 – 1564“ a ne takto jako obvykle „1543–1564“ (s. 5 aj.). Rovněž na straně s. 7: by bylo lépe kategorie „Látky“ a „Literatura“ by bylo lépe označit jako „Liturgický textil“ a „Knihy“. Konečně jednotně by měl uvádět také zavedený titul modlitby vyznávající církve „confiteor / konfiteor, (s. 110–111), „antifonu“ nezaměňovat s „antifonií“ (s. 83), správně skloňovat „Polonus“ (s. 92, 94–96, 100–101) a v některých případech připojené bibliografie uvádět také křestní jména uvedených autorů (s. 134–135). Za zbytečná považuji závěrem některé autorem uvedené tvrzení, nemající oporu v pramenech (s. 4: věc kněžského erbu, s. 5: „děkanská funkce byla spíše funkcí nižší“, s. 6: zaplacení gruntu v hotovosti na místě bylo „naprosto nevídané“).

Poklesky autora ve formální rovině práce nemohou nic změnit na skutečnosti, že diplomová práce Bc. Ondřeje Matějovského je cenným příspěvkem k bádání z dějin liturgie reformačních církví na našem území. V přepracované podobě si snadno umím její představit budoucí publikaci.

Práci proto **doporučuji** k obhajobě a hodnotím jako **velmi dobrou** (B).

V Praze dne 11. září 2018

Ota Halama
Ota Halama Th.D.
vedoucí práce